

СТОЛІТТЯ МОЄЇ МАНІ, АБО ЕФЕКТ «МЕТЛИКА»

За бортом століття

Замислююся, як історія запише ХХІ століття? Як завжди, плутано і з помилками. У якісій із країн — під диктування диктатора. В іншій — ніяк, бо там не вміють писати. Ще десь — мовою смайлів. Або фейків. Або лайків. Або нескінченним гіпертекстом, у лабіринтах якого ХХІ століття розсиплеється на тисячу двісті місяців, або 36 із половиною тисяч днів. Але це буде нічіє століття. Нічия історія. Безлика. Байдужа. Безстороння. Зафікована у фактах, фотофактах і чийсь цитатах. У нових рекламних роликах. У нових мапах на нових джипісах. У нових вікіпедійних статтях. Нових політичних договорах. Нових поминальних днях чергових жертв терактів. Нашиговані сотнями імен нових нобелівців, пулітцерів, футbolістів і ютюб-зірок.

Це буде загальна історія, а отже, нічия. Століття, яке промине повз нас. Як велетенський лайнер повз людину за облавком. Я хочу побачити ХХІ століття не збоку. І не

з хвиль за бортом. Хочу його пропустити крізь нас. Я цього вже зробити не встигну. Утім встигне моя доня. Тож це буде її століття. Століття моєї Мані.

Точка перетину

Маня народилася у 2014-му. Отож вона вже прогавила 14 років цього століття. Але це нічого, часто літературні чи політичні століття не збігаються з календарними. Сподіваюся, Маня успадкувала по лінії моого чоловіка гени довголіття і житиме як мінімум ще 90 років, як і її прабабуся Іванка. Їй 91, її оперативна пам'ять відмовляє, але прабабуся ще може так-сяк реконструювати у спогадах своє пережите століття. Я дивлюся на прабабусю і мою дитину в ній на колінах. Ось ненадовго перетнулися два століття — минуле і майбутнє. Прабабуся за декілька хвилин вже не пам'ятатиме Мані. Маня ще не пам'ятатиме бабусі у свій рочок. Часовий перетин — нульовий меридіан, від якого кожен рухатиметься у протилежний бік.

Тач-сучасність

Маня прийшла у цей світ без епідулярної анестезії. Хоча могла і з. Це би значно полегшило пологи. Отже, прийдешнє століття — це століття полегш у всьому: від пологів до замовлення піци — лише поруки пальцем. Один дотик до тач-скріну і — смачного! Дотик — і ти придбав автівку. Ще дотик — і ти зафрендив президента. Розлучився

з дружиною. Ханкнув банк. Дотик — і ти вийшов із гри. Отакий фокус-покус. Століття тач-всемогутності.

Моя однорічна Маня вже розуміє цей фокус і вміє витягувати з планшета мультик чи гру, наче зайця з капелюха. Якось вона побачила метелика за вікном. Мерцій тицьнула пальчиком на скло, щоб його перетягнути вбік. Але він не перетягнувся. Ще раз. Нічого. Розчаровано вона подивилася на мене. Фокус-покус на відбувся.

Здається, попереду століття розчарувань у справжньому, бо віртуальнє видастяся досконалішим і красішим. Зрозумілішим, звичнішим і простішим у використанні. Тач-сучасність. Я не хочу, щоб Маня ставала полонянкою пластиківих зображенень. Не хочу, щоб вона обирала фокуси. Хочу, щоб натомість вона фокусувалася на справжньому. Хочу, щоб біля неї пурхали справжні, живі метелики. І сідали тій на простягнутій із захопленням пальчик.

Століття *GOD*жетів

Коли Маня спить, її надійно пильнє відеоняня. Мій незамінний техноциклоп. Каже мені, коли мала рухається, плаче, вимірює вологість і температуру в кімнаті. Няня-циклон прекрасно бачить у темряві, але ще не може поколисати малої. Мій смартфон і планшет нерозлучні з нянею: вони забезпечують мене безвідмовним відеомоніторуванням. Тож Маня зусібіч оточена невисипущими гаджетами. Її століття — вкрай загаджे�това. У цьому столітті загубити паспорта — менш болісно, аніж загубити смартфона. Адже для паспорта треба відновити лише кілька фактів, а втративши телефон, ти губиш невіднов-

лювальний шмат пережитого, включно із контактами, но-татками й архівом світлин.

Смартфон — найкраща іграшка для моєї Мані. Справжній, не іграшковий. Її не обдуриш. Вона ще не усвідомлює, але вже відчуває, що він під'єдинує її до всього світу і до всіх іграшок. Кубики, пірамідki і ляльки Барбі вона рішуче закинула в манеж минулого. Наступне століття — це століття гаджет-дітей, для яких гаджети рівнозначні *GOD*жетам (*God* — з англ. Бог). Як, у принципі, і для нас, заг*GOD*жетованих дорослих.

Століття секонд-скрин

Коли я годую малу, вона дивиться ютуб-ролики з планшета. Я із кашкою в руках і наш кіт Піксель поруч — ми стаємо для неї секонд-скрином. Світ ХХІ століття — це секонд-скрин. Ти активний у соцмережах — отже, ти живий. Ти живий, але неприсутній у мережі, — отже, ти не існуеш. Це століття цифрових тіней, що їх відкидають їхні власники, сидачи біля моніторів. Це століття аватарів, які важливіші за їхніх власників. Адже вони мобільніші. Красивіші. Сильніші. Досконаліші. А ти — ні. Вони — «живіші» за тебе. Створені за твоєю покрашеновою подобою. Один клік мишки, і ти — Творець. Наші големи ХХІ століття.

Моя сестра — Манінина хрещена. Між нами — Атлантика, але вона з Манею спілкується скайпом. Спочатку мала зазирала за планшет у пошуках хрещеної. І дуже дивувалася, бо її там ані разу не знаходила. «Нема?» — розгублено знизувала вона плечима. Коли вони прощаються, то Маня наставляє їй свого лобика на цілунок,

як звикла наставляти мені, таткові чи бабусі. Вона ще не розуміє, що між нею і хрещеною — плаский екран, 4509 миль і 7 годин різниці. Я ж не розумію, як ми раніше жили без скайпу.

Цікаво, як зреагує Маня, коли побачить свою хрещену вперше наживо. Не із планшетного задзеркалля. Не пласку. Не зменшено в кілька разів. Для Мані її хрещена на екрані тут, у Львові, реальніша за неї справжню, там, у Торонто. Тут скрин планшета нам компенсувє нестачу реальності і пропонує нову. Технічно перенесену через Атлантику. Синхронну. Кольорову. Мобільну. Компактну і зручну для маніпуляцій. Адже Маня може заложити вимкнуту хрещену й увімкнути улюблений мультик.

Століття техновтоми

І все-таки, я припускаю, що колись люди втомляться від технологій. Ймовірно, ХХІ століття буде століттям техновтоми. Тоді Маня відімкнеться від скайпу і дивитиметься у небо. Поїде за сяюче місто, щоби побачити сяйво зірок на нічному овиді. Не таке яскраве. Не таке наближене. Але справжнє. І без жодних вимикачів, залежності від струму і покриття. Припускаю, що у ХХІ столітті найбільшою атракцією стане анти-IT-туризм, коли люди виїжджатимуть туди, де нема жодного кабелю і вай-фаю. Надіюсь, що Маня пакуватиме наплічника і хватиме до найвіддаленіших куточків Карпат. Там вона босоніж ходитиме по споришах. Питиме воду з джерел, і свіжє парне молоко. Її абонент буде поза зоною досяжності. І я, як і кожна турботлива мама, через це страшенно переживатиму.

Можливо, це також буде втому від технообману. Від порожніх акаунтів. Від мільйона фб-друзів, серед яких обмаль справжніх. Від мільйона лайків, серед яких обмаль щирих. Від лавини меседжів, серед яких обмаль цінних. Від любові без обіймів. Від наступних ста років самотності — у мережі чи поза нею. Століття втому від спamu. Тролінгу. Верифікації даних. Викриття фейків. Надміру bekапів. І навіть від швидкості трафіку. Мані в її столітті доведеться давати з цим раду. Вміти обирати. Я мрію, щоби вона надавала перевагу яблуку, а не *Apple*. Слову, а не *Word*. Вікну, а не *Window*. А також іконам, а не іконкам.

Вік хімічних речовин

Від народження Маня потерпає від алергії. Її тендітна шкіра реагує червоними плямками на підгuzки, на воду, харчі. Хоча купую для неї все найкраще. Більшість моїх друзів має подібну проблему. Мої батьки кажуть, що за їхньої молодості такого не було. Можливо, у їхньому столітті вони були здоровіші. Принаймні до Чорнобиля. Двадцять перше століття перенасичене хімією, тому стільки алергій, алергенів і гіпоалергенної продукції. Це століття хліба, який не черствіє. Молока, яке не скисає. Полуничі, яка не псується. Яблук без смаку. Коли ми відпочивали біля моря, то Маню купали в морі лише зранку. Бо ввечері після купання мала покривалася плямами. Спотатку я не розуміла чому. А потім здогадалася: вечірнє море перетворювалося на бовтанку із сонцезахисних кремів, лосьйонів, спреїв, олійок та емульсій для засмаги. Ми купали Маню

не в солоній чорноморській воді, а в хімічному реактиві.
Тож століття моєї Мані — це і є вечірнє прибережне море,
у якому бракує справжнього моря.

Homo Selfie

Я не довірюю цьому століттю, бо воно вкрай самозакохане. Чи якесь із попередніх також було? Якщо й було, то не так масово. Не так безпідставно. Не так абсурдно. Цікаво, якому сторіччу належить *Me-Me-Me-Generation*? Його голова й тулуб із простягнутими руками — ще в кадрі ХХ. А от вже селфі-стик із його рук вилазить у кадр ХХІ століття. Наступний кадр переходить у полотно Пітера Брейгеля Старшого «Сліпий веде сліног», тільки на кінцях їхніх стиків — смартфони. Найоригінальніше селфі має бути в того, хто вже падає до прірви. Він, напевне, ще встигне запостити це селфі на інстаграм чи фейсбук і навіть вловити десяток-два лайків.

Хочу вирізати цей кадр із плівки ХХІ сторіччя. Хочу домалювати у фотошопі спілцям очі, щоб вони узріли пастку й розвернулися назад. Але інерція внутрішньої спілоти та самозасліплення — невиліковна. Вона тягне їх далі у прірву. Гомо селфі не має очей, щоб бачити перед собою. Його очі розвернуті лише на нього самого і не бачать прірви перед носом.

Моя Маня нині перебуває на стадії дзеркала. *Стадія селфі* в ній ще попереду. Сподіваюся, Маня не захворіє на селфіманію. І зачаровано дивитиметься поперед себе та довкруж. Своє відображення, натомість, шукатиме в очах коханого, або бавитиметься цим відображенням

на плесі гірського озера, зазираючи у воду з рибальського човна. У руках вона триматиме не селфі-стик, а просту вудочку, а на наживку яку клюватиме карась або, якщо пощастиТЬ, дзеркальний короп.

To go, or not to go?

Задумуюся, яким буде покоління моєї Мані. Можливо, ще буде покоління затворників. Адже буде можливо прожити все життя, не виходячи зі своєї комірки. Здобути освіту через інтернет. Працювати дистанційно. Перетворити свою дому в офіс. На музей. На бібліотеку. Кіно. Ресторан. Нікуди не виходити. І нікуди не спізнюватися. Не губити ключів. Не забувати парасолі, коли дощ. Не тиснутися в метро в годину пік. Не стояти годинами в заторі. Не нервуватися через це. Не застягнати в ліфті. Не бути обкраденим на вулиці. Не чекати на таксі. Не прасувати одягу. Не ламати підборів. Не бути пасивним курцем. Не бути людиною-на-ходу, а отже, чи залишатись людиною взагалі? Що станеться із бджолами, які перестануть вилітати із вуликів, щоб збирати мед? Припускаю, що найгірше — атрофуються крила.

Я не хочу, щоб у моєї Мані зникли крила. Вірю, що саме вони роблять нас людьми. Не хочу, щоб вона була заручницею своєї комірки. Хочу, щоб вона забувала парасольку в дощ. Губила ключі. Кудись спізнювалася. Брала каву *to go*. Прасувала одяг. Ламала підбори. А ще їздila верхи на конях. Літала на повітряній кулі. Тримала за руку коханого. І сперечалася з ним, розглядаючи нічне небо, яке зі сузір'їв найбільше відповідає своїй чудернацькій назві.